

Talepunkter till medlemsrörelsen barn i socioekonomisk utsatthet

Barnfattigdom

Fattigdom handlar om mycket mer än svält och extrem brist på resurser. Det handlar om att man är låst i en social situation, där brist på pengar gör att livet blir så begränsat att man har svårt att leva "som andra barn". Barn vi möter berättar att när de inte kan hänga med kompisar på aktiviteter som kostar skäms de, och deras umgänge med vännerna minskar. Barnfattigdom handlar också om att barn oroar sig för familjens ekonomi. Rädda Barnen har en längre tid noterat att skillnader vad gäller uppväxtvillkor mellan olika grupper av barn i Sverige ökar.

Cirka vart tionde barn i Sverige lever i en familj med låg inkomststandard, som är ett mått på huruvida ett hushålls disponibla inkomster, efter skatt och eventuella bidrag, räcker till nödvändiga utgifter. Låg inkomststandard är alltså ett fast, och inte ett relativt mått på fattigdom.

Barnkonventionen fastställer att alla barn har rätt till en skälig levnadsstandard, att inte tillförsäkras den rätten är diskriminering. Om barnets föräldrar av någon anledning inte kan uppfylla barnets behov, är det konventionsstatens skyldighet att hjälpa familjen, framför allt med sådana basbehov som mat, kläder och bostad.

Att leva under ekonomiskt knappa omständigheter påverkar alla delar av ett barns liv. Trots att föräldrar som har ont om pengar, oftast prioriterar barnen. De drar ner på sin egen konsumtion, för att barnen i så stor utsträckning som möjligt ska kunna leva som andra barn. Konkret i vardagen får ekonomisk utsatthet konsekvenser på många områden i livet, t. ex. fritid, hälsa, utbildning och boende.

Hälsa

Det finns ett starkt samband mellan barns ekonomiska utsatthet och risk för sämre hälsa. Barn med knappa ekonomiska uppväxtvillkor riskerar i högre grad än andra både fysisk och psykisk ohälsa.

- För att komma till rätta med ojämlikhet i hälsa krävs både insatser mot ojämlikhet mellan barn generellt, och specifika insatser som t.ex. för att öka jämlikheten i tillgänglighet till primärvård.

Skola

Sverige har en stor skolorjämlighet. Beroende på i vilken skola man går får barn väldigt olika förutsättningar för en god utbildning. Detta i sin tur innebär sämre framtidsutsikter. I områden där familjer har låga inkomster har barnen generellt sett sämre skolresultat. Det innebär i förlängningen att fattigdom riskerar att gå i arv. Rekommendation:

- Säkerställ att skolan är avgiftsfri och fri från extra kostnader för utflykter, friluftsdagar, resor och även kostnader för matsäckar eller utrustning.

Hållbar försörjning

Det är genom att bekämpa föräldrarnas arbetslöshet, bristande försäkringsskydd och att främja delaktighet i samhället som långsiktigt hållbara förbättringar för de utsatta barnen skapas. Föräldrar behöver ha sysselsättning för att försörja sina familjer helt enkelt. Men det är också viktigt att arbetsmarknadsåtgärder och aktiveringskrav är utformade så att det finns utrymme att vara en närvarande förälder. Det måste finnas möjlighet för en rimlig logistik och hänsyn till barn och föräldrars behov.

Rekommendationer:

- Ha ett brett barnets-bästa-perspektiv i arbetsmarknadsåtgärder för föräldrar
- Erbjud förskola på obekvämt arbetstid.

Fritid

Det är omöjligt för många föräldrar med låg inkomst att betala avgifter till musikskolan, idrottsklubben eller skolresan. Det kan även vara svårt att få pengarna att räcka till kläder och utrustning till olika idrottsaktiviteter.

Rekommendation:

- Tillförsäkra barn sin rätt till en meningsfull fritid oavsett familjens ekonomi, genom kostnadsfria lov och fritidsaktiviteter. Det är också viktigt att säkerställa tillgängligheten och bl.a. tänka igenom hur möjligheter till transport ser ut.

Boende

Det segregerade boendet leder i sig också till skilda uppväxtvillkor. En stor del av barnfattigdomen finns i dag i bostadsområden med hög arbetslöshet, där många upplever hopplöshet och saknar framtidstro. Tusentals barn i Sverige bor trångt eller har inget långsiktigt boende alls, utan måste flytta runt mellan kortsiktiga boenden. Att bo trångt och att dessutom leva under ökar bl.a. risker för konflikter och våld i hemmet.

Rekommendationer:

- Vidta konkreta åtgärder för att säkerställa tillgång till överkomliga bostäder till alla barnfamiljer samt förtydliga Socialstyrelsens uppdrag kring kartläggning av hemlöshet i Sverige.

Fungerande välfärd

När föräldrar av olika skäl inte är i sysselsättning, behöver välfärdssystemet fungera för att säkerställa barns rätt till en skälig levnadsnivå. Detta är avgörande för att få bort barns ojämlika uppväxtvillkor på lång sikt. Försäkringskassan rapporterar att de familjepolitiska stöden över tid urholkats värdemässigt. I allt lägre utsträckning fungerar de för att reducera fattigdom och minska skillnader mellan hushåll. I både socialtjänstlagen och i Barnkonventionen står det om barns rätt till en skälig levnadsstandard. Rädda Barnen anser att ribban ofta ligger för lågt vad som betecknas "skäligt".

Rekommendationer:

- Rädda Barnen vill se att t.ex. barn- och bostadsbidrag följer löne- och kostnadsutvecklingen i samhället.
- Socialstyrelsen bör få i uppdrag att utreda och tydliggöra innebörden, definitionen och skyldigheten att beakta rätten till en 'skälig levnadsstandard' på miniminivå utifrån barns egna beskrivningar och erfarenheter.
- Den dagförsörjning familjer som söker asyl i Sverige, och inte själva kan försörja sig har rätt till, är inte på en nivå så att den kan tillförsäkra barn en skälig levnadsstandard. Liksom barn utan papper, och alla barn, har dessa barn rätt att inte diskrimineras på grund av sin migrationsstatus. Dagförsörjningen bör höjas till en anständig nivå utifrån rätten till en skälig levnadsstandard.

